

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Mentorsprojektet vid Gottsunda Dans & Teater
- slutrapport till BRÅ 2012

Inkom
Brottsförebyggande rådet

2012-07-02

Dnr. B 3,3-0151/2011

Problembild

Gottsunda Dans & Teater ligger mitt i Gottsunda Centrum där handel och kultur möts. Här har teatern varit verksam i 14 år som Community Theatre. Vår verksamhet, som främst bekostas av Uppsala kommun, riktar sig till barn och unga, där vi skapar professionella föreställningar i dans och teater som spelas avgiftsfritt för områdets och Uppsala kommuns skolelever (2011 hade den professionella verksamheten drygt 9000 besökare varav ca 7000 var barn/ungdomar).

Vi har en bred pedagogisk verksamhet med kurser i teater och dans för samma målgrupp. Dessa är också avgiftsfria och under ett år har vi ca 250 deltagare. Sedan har vi undervisning för profillever i dans och teater från intilliggande Gottsundaskolan. Det finns alltså ett stort engagemang i huset för ungdomar i området och förutom konstnärlig kompetens också ett djupt utvecklat pedagogiskt kunnande, där våra pedagoger känner många unga i området och är väl förtrodda med mycket av den problematik som finns.

Vad gäller kriminaliteten i Gottsunda fanns när projektet initierades, enligt polisen Roger Hellström – ansvarig för polisens Gottsundasatsning – ett tiotal män i 25-årsåldern som var tungt kriminellt belastade och som nyligen avverkat en period i fängelse. Dessa män figurerade i Gottsunda, och som en "svans" till dem fanns ett större antal unga killar, från 14-årsåldern, som beundrade och identifierade sig med dessa kriminella män och som befann sig i riskzonen att själva bli kriminella. Det var ungdomarna i den här "svansen" som Gottsunda Dans & Teater ville göra en insats för. Vi ville ge dem andra förebilder och också ett annat ställe att hänga på - ett ställe som dessutom låg mitt i centrum!

På områdesgruppsträffen den 12/2 2009 framkom bland annat att många av de här unga killarna hade liten eller ingen kontakt med sina fäder. Det fanns alltså en brist på positiva manliga förebilder. Därför prioriterade vi ursprungligen manliga mentorer.

På senare områdesgruppsträffar har det tydligt framkommit att ett av de största problemen i Gottsunda är yngre gäng av killar och tjejer, 10-13-åringar. Därför har vi valt att fånga upp dem för att kunna verka mer preventivt.

Gottsunda har länge varit ett prioriterat område. För åren 2008-2010 ingick stadsdelen i det urbana utvecklingsarbetet, som drevs av integrations- och jämställdhetsdepartementet genom det lokala utvecklingsavtalet LUA. Det har även funnits en kommunal vision med uppdrag att utveckla Gottsunda.

Åtgärder

Grundtanken är huvudsakligen att de unga killarna och tjejerna ska få en vuxen person som bryr sig, men som också har en egen professionell profil och som delar med sig av den. En vuxen som har valt

en något udda karriärväg och som kanske kan vara en alternativ förebild för en ungdom som attraheras av det kriminella utanförskapet eller har ett annat destruktivt beteende.

Ungdomarna erbjuds också att på frivillig basis delta i workshops, föreställningar, föreläsningar, referensgrupper m.m. Idén är att de ska bli sedda, tagna på allvar och dessutom ges möjlighet att vara delaktiga i konstnärliga processer.

Till mentorernas stöd finns två handledare inom teatern. Den ena handledaren är Lotta Gahrton, konstnärlig ledare och koreograf som också leder ungdomarna i samtal, workshops och vid delaktighet i olika konstnärliga, professionella projekt. Hon är också ledare för hela projektet och ytterst ansvarig för arbetet med mentorer och adepter. Den andra handledaren har varit Nanna Castillo, vik verksamhetsledare för vår pedagogiska verksamhet och som ledde ungdomarna i *Flugornas Herre*-projektet under 2011, och sedermera vår ordinarie verksamhetsledare Maria Trost. Alla handledarna har lång erfarenhet av att jobba med ungdomar.

Vi har en samordnare av projektet, Berenike Ström, som har socionomutbildning i botten och danserfarenhet.

Vi har också knutit en person till oss som besitter specialkunskaper. En mentor för oss mentorer. För denna funktion valde vi Jesper Krosness, en före detta dansare som de senaste tio åren varit verksam på Maria ungdom i Stockholm samt jobbat med belastade ungdomar i Hässelby Gård och dessutom är utbildad kognitiv beteendeterapeut.

Som stöd för teatern, samordnare, handledare och mentorer har vi också löpande kontakter med våra deltagande aktörer och andra kunniga inom området för feedback och stöd. Från början hade vi för avsikt att rekrytera adepter genom dessa aktörer.

Vi valde åtgärder utifrån vår kompetens - vad vi kan göra för att dels öka tryggheten i området, men främst för att stimulera en ung människa att använda sin kreativitet på ett positivt sätt och göra konstruktiva livsval.

Genomförande

Rekrytering

Egen verksamhet. Första året (juli 2010-juni 2011) anställdes fyra manliga dansare/skådespelare och projektet riktade sig enbart till killar. Efter en trevande start vände vi oss då till en grupp killar i åldern 17-24 år som redan fanns på teatern i ett projekt kring föreställningen *Othello*, och gick in som mentorer för dem alla, oberoende av deras bakgrund och särskilda behov. På det här sättet så nådde vi en bredare målgrupp än vi först tänkt, då det bland dem fanns de som var i riskzonen, en som redan hade en kriminell bakgrund, samt några skötsamma killar. Vi gick också in fler än vi först hade tänkt, dvs 8 istället för 4. Några av killarna har fortsatt att vara adepter under år 2.

Skapande skola. Under vintern 2010-11 initierades, med stöd av Mentorsprojektet, ett Skapande skola-projekt med ett par skolklasser i Gottsundaskolan som hade stora behov av stödinsatser.

Ur det arbetet våra mentorer gjorde med de ungdomarna har vi sedan rekryterat två nya killar samt en tjej. Inför hösten 2011 fick vi nämligen möjlighet att utöka projektet med två kvinnliga mentorer/dansare för att även ta in tjejer, då vi sett att det finns behov även bland dem. Under våren har vi fortsatt med Skapande skola-projekt med Gottsundaskolan för att lära känna ytterligare elever och skapa en bra grogrund för kommande mentorsrelationer.

De tidigare vägarna genom bland annat socialtjänsten som prövades gjorde att flera av de tänkta adepterna kände sig stämplade som misslyckade. Detta i sin tur påverkade andras syn på projektet. De ungdomar som kom via socialtjänsten hade heller inget egentligt intresse för något av det vi som teater kan erbjuda, en viktig faktor för att mentorsrelationen ska bli meningsfull. När vi senare försökt fånga upp ungdomar som vi kommit i kontakt med i samband med föreställningar så har det också visat sig lite problematiskt trots att de visat intresse för både teatern och för att ha en mentor. Vi har dock haft stor hjälp av kurator på skolan gällande en adept.

Delaktighet. Det är som om ungdomarna trots allt måste vara involverade i verksamheten rent konkret för att de inte ska få kalla fötter och dra sig undan. Därför erbjuder vi nu de som vi ämnar få kontakt med en plats i någon av våra bas- eller amatörgrupper med en tanke att eventuellt i ett senare skede kunna erbjuda dem en mentor. Oavsett om de blir adepter eller ej så är det positivt för dem att delta i vår verksamhet. De som vi har ögonen på får alltså i viss mån förtur.

Det personliga samtalet - att bli sedd och växa som individ

Som grund träffar adepterna sina mentorer i enskilda träffar ca en gång per vecka. De väljer då själva vad de vill göra; om de vill fika, göra en utflykt, cykla eller vad som helst. För en del är det en dubbel vinst att träffas över en måltid, då de faktiskt inte skulle äta något annars. Lugnet man får när man sitter ner och äter tillsammans samtidigt som man får energi för att fungera är av stort värde och en utgångspunkt för samtal om allt möjligt. De individuella träffarna är alltså högst individuella – utifrån varje adepts behov och önskemål och följer således ingen bestämd mall.

För de som inte längre har en lika intensiv individuell mentorskontakt finns vi övriga i projektet tillhands. För dem är det i grunden numera teatern som blivit den fasta punkten de återvänder till, antingen som publik eller att de hjälper till vid föreställningar, pedagogisk verksamhet, eller för att repetera inför scenskoleprov, delta som amatörskådespelare etc. Mitt i allt detta kan funderingar kring livet komma upp som de vill ventileras och då finns vi där för dem för individuella samtal och stöd. Tillsammans allihop har vi även anordnat en grillkväll och varit på Gröna Lund.

Att ingå i ett större sammanhang – delaktighet

Att mötas i gemensamt arbete har i alla mentorsrelationer visat sig mycket betydelsefullt. Hittills har det nästan varit en grundförutsättning för att relationen ska fungera. För de nya killarna har det visat sig vara ett oerhört värdefullt redskap för att kanalisera deras energi, få dem att förstå vikten av att förbereda sig väl, få en struktur och repetera mycket. Och inte minst ett redskap för att de ska utvecklas socialt. De kommer ofta spontant till teatern för att hjälpa till vid eller titta på föreställningar och repetitioner, eller helt enkelt för att stötta varandra, då en av dem också har börjat i en av våra basgrupper i teater och stod på scen i höstens uppspel.

Under hösten satte vi upp den professionella föreställningen Artiklarna, en interaktiv föreställning med utgångspunkt i barnkonventionen. Det var våra två kvinnliga dansare/ mentorer som spelade i

den och flera adepter var med vid repetitionerna som provpublik. Deras kommentarer togs tillvara vid utformningen av föreställningen. I själva föreställningen medverkade sedan fyra av våra adepter som gästartister vid flera tillfällen, två av de äldre och två av de yngre. En av de äldre var även med och hjälpte till under själva föreställningen.

I höstens stora amatörsatsning Flugornas Herrar, för och med ungdomar mellan 10 och 13 år, medverkade 16 ungdomar varav en adept, samt två av våra dansare/mentorer. Föreställningen hade sin utgångspunkt i William Goldings bok Flugornas Herre, och barnen arbetade intensivt med pjäsen under hela hösten och föreställningen blev mycket uppskattad. Här ser vi betydelsen av att blanda de i behov av extra stöd med de som inte har samma behov och hur även ungdomar som inte är adepter kan få glädje av mentorerna och hur allt detta har en påverkan i en positiv riktning. Den professionella inramningen gav ungdomarna ett lyft både på och av scenen.

I vår professionella verksamhet med ensemblen hade vi i februari premiär på en föreställning som har sin utgångspunkt i Strindbergs vandringsdrama Stora Landsvägen. Som ett led i strategin att lära känna många av Gottsundas ungdomar har Gottsundaskolan engagerats i projektet, där eleverna uppmuntrades att berätta sina egna och sina föräldrars historia, berättelser som sedan inlemmats i pjäsen. Även vuxna i området har intervjuats. Det blev en föreställning om att höra hemma, om migration och identitet. Tre av de äldre killarna i mentorsprojektet deltog som amatörskådespelare. Även tre yngre ungdomar från Gottsundaskolan medverkade.

En av de äldre killarna fick anställning hos oss som ett led i hans återanpassning till ett ickekriminellt liv och hans vilja till förändring var stark, men behovet av vägledning stort. Han var delaktig i rekryteringsprocessen av nya adepter, i och med sin förmåga att skapa kontakt med de tänkta adepterna och personer runt dem och skapa broar för möten. Dock har det inte varit helt okomplicerat att ha honom som både adept och anställd och vår erfarenhet är att man nog i framtiden bör skilja på de sakerna. För honom har det förvisso varit en del av hans positiva utveckling, men för organisationen och kollegorna blev det för komplext. I förlängningen tror vi inte heller att adepter mår bra av dessa dubbla roller.

Mentorerna och samordnaren för noteringar, men även en del av adepterna. Dessa utgör underlag för det fortsatta arbetet. Arbetet följs upp kontinuerligt genom dessa och samtal. Varje mentorsrelation har satt upp sina egna mål som delats in i mindre delmål. Genom detta kan vi stämma av hur relationen fortskrider, samtidigt som det fungerar som en kompass för vart vi är på väg.

Mentorsprojektet utvecklar också teaterns verksamhet i stort. Utflykten till Gröna Lund bidrog till diskussioner om hur och varför man får en belöning? Vilka principer styr olika delar av verksamheten? Vad gäller för adepter respektive "vanliga" elever hos oss? Detta har startat ett värdegrundsarbete som kommer att utveckla hela teaterns verksamhet i ett längre perspektiv.

Aktörskap - att få göra sin röst hörd och att det jag har att säga betyder något

Alla adepterna relaterar naturligt till oss på teatern och det känns som att de verkligen har funnit ett ställe som de trivs på. De kommer och är provpublik på repetitionerna där deras mentorer är med, och deras åsikter har betydelse för utformningen av föreställningarna. Andra gånger kommer de för

att hjälpa till eller vara ett stöd för sina kompisar som ska upp på scenen. Det är också väldigt roligt att se hur de som varit adepter ett tag liksom tar hand om de nyare och vilka fina möten som plötsligt kan uppstå.

Två av de nya killarna och en av de äldre har tagit initiativ till egna projekt med sina mentorer, något som vi ser mycket positivt på och uppmuntrar. Den äldre adepten har även bjudit in en annan adept i sitt projekt, så de arbetar nu i en liten grupp på tre, en mentor och två adepter, och har planer på att med tiden även bjuda in fler.

Om att blanda ungdomar

En aspekt som haft stor betydelse för projektet är att vi numera blandar ungdomar med olika bakgrund och behov. Till en början fokuserade vi enbart på de som vi uppfattade mest behövande och försökte samarbeta med bla socialtjänsten, men detta visade sig ganska ofruktbart. Dels var ungdomarna vi fick genom socialtjänsten inte särskilt intresserade av vad vi som teater kunde erbjuda, dels kände de sig utpekade som misslyckade och projektet fick en negativ stämpel. När vi i och med Othelloprojektet gick in på bred front och blev mentorer för alla rakt av så lossnade det, och det är en väg vi sedan fortsatt, även om vi av naturliga skäl inte kan bli mentorer för alla. Vi blandar dock adepter och andra i projekten (se Flugornas Herrar, Artiklarna, Stora Landsvägen). Dessutom är mentorerna involverade i dessa projekt så att de lär känna även andra ungdomar och blir på så sätt en tillgång för alla i området.

Aktörer

Våra externa deltagande aktörer har inte varit direkt aktiva i projektet. I detta projekt är det endast Gottsunda Dans & Teater som varit aktiv aktör. Däremot har vi kontakt med många olika aktörer i området i och med kontinuerliga områdesgruppträffar, och vi har kontakt med flera av dem i bla rekryteringsarbetet. Det är skolan, socialtjänsten, biblioteket, polisen, fältarna, bostadsföretag etc. De har inget eget ansvar i projektet utan fungerar mer som extern resurs för projektet. KrAmi har även varit involverad i och med återanpassningen av en av adepterna med kriminell historia.

Resultat

Omvärlden

På en områdesgruppträff i år där olika aktörer i området träffas så berättade polisen att antalet anmälningar av ungdomsrelaterade brott kraftigt minskat sedan förra året. Det är en markant skillnad då det var ett par hundra anmälningar då mot ett 70-tal i år. Även personal på tex biblioteket har konstaterat att det nu är lugnare mot tidigare och fältarbetarna har fått mandat att gå ner i åldrarna i sin uppsökande verksamhet då man kan se att det snarare är bland de så unga som 8-9-åringarna som behovet av stöd och resurser växer. Det finns många skäl till den positiva trenden (se bifogad artikel), men vi hoppas och tror att mentorsprojektet är en aktiv del i detta.

Mentorsprojektet

Vi har märkt att mentorsprojektet har blivit alltmer attraktivt för ungdomar att vara med i, då de numera själva kommer och säger att de vill vara med. Detta kan ses som ett led i den positiva spiralen.

Den av de äldre adepterna med kriminell historia, som varit med längst, skriver såhär: "Jag tycker att mentor projektet är stort hjälp till ungdomar som inte vet vart de ta vägen inför sitt liv! alla ungdomar vill inte bli välutbildade! mentorer kan hjälpa de att komma in i samhället och inte hamna i felumgänte!"

Denna adept, som haft en mycket positiv utveckling hos oss, har nu tyvärr sett sig tvungen att flytta från Gottsunda då hans gamla umgängeskrets inte accepterat att han bytt liv. Han var anställd hos oss och deltog under våren som amatör i föreställningen Stora landsvägen goes Gottsunda. På grund av detta blev han knivskuren i Gottsunda centrum. Det är med sorg som vi ser att han lämnar oss, men vi ser också positivt på hans beslut då han är fast besluten att fortsätta sin positiva utveckling. I en övergångsperiod har han kvar sin mentor och vi försöker hjälpa honom med kontakter etc.

Trots denna händelse kan vi se att mentorsprojektets utformning fungerar mycket bra och inga större förändringar känns nödvändiga. Därför skulle denna arbetsmetod kunna vara intressant även för andra aktörer inom scenkonst och andra konstnärliga uttryck. Som enskild aktör kan man naturligtvis inte förändra allt, men man kan göra en insats som har stor betydelse.

Vi fortsätter nu arbetet med vårt tredje projektår med Arvsfondsmedel och kommunala medel och arbetar intensivt för att verksamheten sedan ska kunna permanentas.

En kurator på Gottsundaskolan som förmedlat en adept till oss uttrycker sig såhär: "... det är en ensam, relativt olycklig tjej som fått bekräftelse genom er insats. Detta har fått genomslag på hela flickans framtoning så att jag ser en frimodig liten tjej idag, jämfört med en väldigt tillbakadragen. Och hon har relativt sett en ganska torftig situation både vad gäller aktiviteter och relationer. Min uppfattning är att sådana här elever behöver så många goda vuxna förebilder som möjligt, och ibland träffar de fullständigt rätt, som i det här fallet. Dessutom tror jag personer inom dans och teater har exceptionell förmåga att med sina verktyg, kunskaper och erfarenheter kan lyfta fram just positiv självbild och stärka självförtroende."

Berenike Ström (Samordnare mentorsprojektet) och Lotta Gahrton (Konstnärlig ledare GDT och Projektledare mentorsprojektet) genom Berenike Ström

Gottsunda Dans & Teater
Box 25186
750 25 UPPSALA
berenike@gottsundateater.com